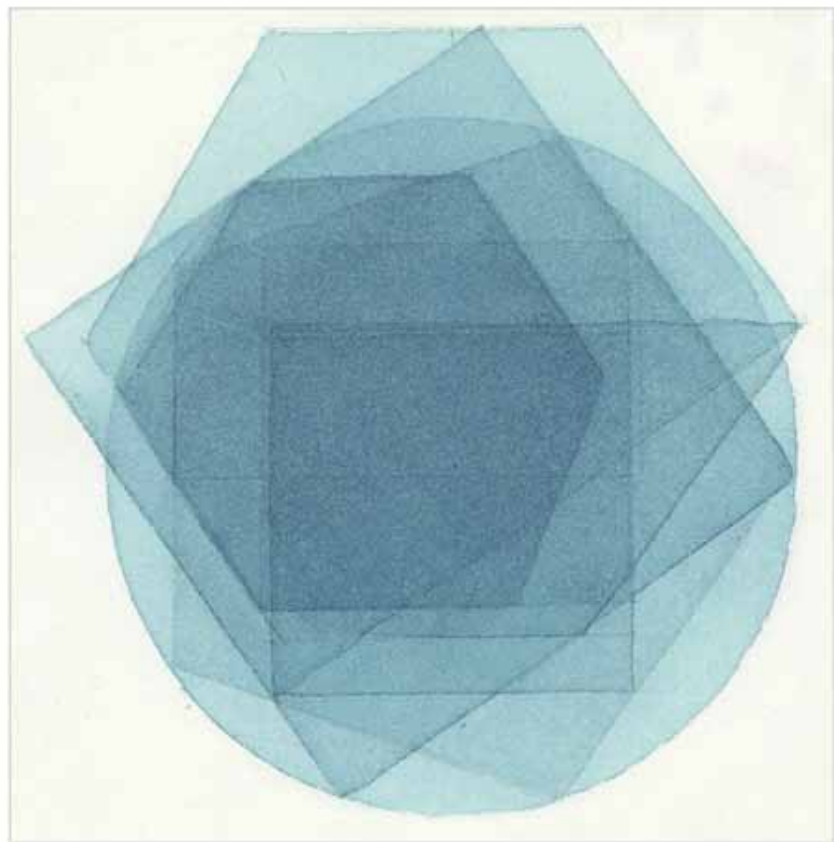

H A N S K Ü N G

Žena
v dějinách
křesťanství

VYŠEHRAĐ

HANS KÜNG

Žena
v dějinách
křesťanství

HANS KÜNG

Žena
v dějinách
křesťanství

VYŠEHRAÐ

Za rady a podporu děkuji Sr. Birgittě Louis OSB,
Janu Regnerovi SJ, Mirei Ryškové a svému muži.

Z německého originálu Die Frau im Christentum,
vydaného nakladatelstvím Piper v Mnichově roku 2002,
přeložila Petra Švecová
Akvarel na přebalu a vazbě Stanislav Kolíbal
Typografie Zbyněk Kočvar
Odpovědný redaktor Jaroslav Vrbenský
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1625. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 150 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Hans Küng
Die Frau im Christentum

© Hans Küng, 2015
Translation © Petra Švecová, 2017
Illustration © Stanislav Kolíbal, 2017

ISBN 978-80-7429-857-8

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

OBSAH

Úvodem	11
------------------	----

KAPITOLA I

Žena v počátcích křesťanství

Také historie žen	17
Ježíš – přítel žen	18
Ženy v Ježíšově židovsko-křesťanském hnutí	19
Žádná patriarchální hierarchie	21
Provizorní struktury	21
Ženy v úloze apoštolů a proroků?	22

KAPITOLA II

Žena v rané církvi

Apoštolky a prorokyně u sv. Pavla	27
Spory o postavení ženy	29
Gnóze: šance pro ženy	30
Ženy: poražené dějin	32
Znovu objevit mučednice, prorokyně a učitelky	35
Alternativní formy života žen	37
Stinné stránky	38
Křesťanství – hybná síla ženské emancipace?	39
Tradice jako argument v současnosti	41

KAPITOLA III

Žena ve středověké církvi

Augustin: dědičný hřích snižuje sexualitu	45
---	----

Sexuálně morální rigorismus	46
Interreligiózní problém	48
Církev celibátních mužů a zákaz manželství	49
Tomáš Akvinský: žena – neúplný muž	52
Žena v rodině, politice a hospodářství	55
Potlačení žen v církvi.	59
Mystika v podezření	62
Vzestup mariánského kultu	64
Ekumenický obraz Marie?	67

KAPITOLA IV

Žena v období reformace

Lutherův základní reformační impuls	73
Změna v postavení ženy.	74
Společenství muže a ženy	75
Společenská struktura – beze změny patriarchální.	76
Žena v kalvinismu a anglikanismu	77
Emancipace v „sektách“?	79
Ženy jako čarodějnice	80
Kdo nese vinu za hony na čarodějnice?	82
Proč k honům na čarodějnice docházelo?	84

KAPITOLA V

Žena v moderně a postmoderně

Filozofická revoluce a žena	90
Politická revoluce a žena	91
Průmyslová revoluce a žena.	92
Bránily se církve emancipaci žen, nebo ji podpořily?	94
Situace v moderním katolicismu	96
Situace v moderním protestantismu.	97
Přechod k postmoderní konstelaci.	100
Feministické hnutí.	102
Kritické otázky církvím	103

Církev budoucnosti: společenství svobody, rovnosti a sourozenectví	104
Konkrétní reformní cíle	105
Nevzdávat to!	108
 Proměny paradigmat v dějinách křesťanství	 110
 Poznámky	 113

ÚVODEM

Pro většinu světových náboženství znamená žena problém. Ode dávna je ve všem podřízena muži. V rodině, politice a hospodářství stojí na druhém místě, má omezená práva, a dokonce i přístup ke kulturním obřadům. Rovnoprávnost ženy je naléhavý úkol zdaleka nejen pro křesťanství.

Přesto není pochyb o tom, že právě v křesťanství má důstojnost a rovnost ženy zvláštní význam. Ženská emancipace dělá v posledních desetiletích potěšující pokroky zvláště v církvích protestantských, anglikánských a v církvi starokatolické. Ve východních ortodoxních církvích, které alespoň akceptují ženaté kněze (i když ne biskupy), a především v římskokatolické církvi zůstávají však ženy dále na okraji, třebaže se navzdory všem oficiálním bariérám situace vyvíjí. Stále platí zákaz svěcení žen jako jáhenek a kněží. Striktně negativní zůstává postoj k antikoncepci, potratu a rozvodu, což pociťují ve svých životech obvykle především ženy. Také nové vydání kodexu církevního práva římskokatolické církve, které vyšlo po Druhém vatikánském koncilu (1962–1965) roku 1983, je pojato v předkoncilním duchu, veskrze androcentricky a mužsky. Od katolických teologických kateder jsou ženy převážně drženy co nejdál.

Ve všech těchto postojích se římskokatolická církev odvolává na „tradici“. To je důvod, proč bychom v této knize, nakolik to její rozsah umožní, chtěli analyzovat právě dva tisíce let trvající historii ženy v křesťanství. Budeme se ptát, co způsobilo tak dalekosáhlý posun od původní struktury křesťanské obce.

Přiznávám, že přede mnou samým se problematika postavení žen v církvi otevřela až při Druhém vatikánském koncilu, kterého jsem se účastnil jako teologický expert. Revoluční rok 1968 znamenal velký impuls i pro ženské hnutí v církvi.

Encyklika papeže Pavla VI: „*Humanae Vitae*“ (1968) proti antikoncepci pro mě znamenala přímý podnět pro knihu nazvanou

„Neomylný?“ (1970). Její otázky Vatikán nezodpověděl, byl jsem za ni ale potrestán inkvizičním řízením (právně nedostatečně podloženým), které vedlo 18. 12. 1979 k odejmutí kanonické mise.

Můj nový, na fakultě nezávislý status na univerzitě v Tübingen od roku 1980 mi dal velkou šanci, intenzivněji se věnovat vlastním výzkumným zájmům: světovým náboženstvím, světové míru a étosu, světové literatuře a v neposlední řadě roli ženy v křesťanství. Už v letním semestru 1981 jsem spolu se svou tehdejší asistentkou Anne Jensenovou vedl seminář na toto téma, kterého se zúčastnily také Elisabeth Moltmann-Wendelová (Univerzita Tübingen) a Bernadette Brootenová (dnes na Brandeis University, USA). Jim děkuji za to, že jsem se rozhodl požádat nadaci Volkswagenwerk o podporu projektu „Žena a křesťanství“. Ten se uskutečnil mezi lety 1982–1987 jako první svého druhu na Institutu pro ekumenický výzkum na univerzitě v Tübingen, který jsem vedl.

Charakteristická byla pro tento projekt časová polarita: Počátky křesťanství proti 20. století. Protože dějiny žen se v procesu předávání historie sotvakdy zdály důležité, šlo v obou dílčích projektech nejprve o pracný proces rekonstrukce stávající historie žen, a to nejlépe ženami samotnými. Přes značné nesnáze, které nám výrazně pomáhala mírnit doktorka Moltmann-Wendelová, došly oba dílčí projekty doktorky Jensenové a doktorky Doris Kaufmannové úspěšného naplnění. Závěrečná zpráva k výzkumnému projektu „Žena a křesťanství“ z roku 1993 a zpráva Institutu pro ekumenický výzkum 1964–1996 obsahuje kromě nich údaje o řadě přednášek, seminářů, partnerských výukových programů, konferencí, a také diskuzních kruhů feministické teologie. (Obě zprávy jsou fyzicky dostupné v Institutu pro ekumenický výzkum univerzity Tübingen.)

Ve druhém svazku trilogie o náboženství v dějinách (*Die religiöse Situation der Zeit*), nazvaném Křesťanství. Podstata a dějiny (*Das Christentum. Wesen und Geschichte*, 1992) jsem se zabýval rolí ženy v křesťanství. Toto zkoumání se pojilo s analýzou různých přelomových konstelací a paradigmát křesťanství, díky nimž je možné spatřit současnost v perspektivě minulosti. (srov. schéma na s. 110):

- židovsko-apokalyptické paradigma prvotního křesťanství (Paradigma I)
- ekumenicko-helénské paradigma křesťanského starověku (Paradigma II)
- římskokatolické paradigma středověku (Paradigma III)
- protestantsko-evangelické paradigma reformace (Paradigma IV)
- racionální paradigma pokroku v moderně (Paradigma V)
- vše v perspektivě začínajícího ekumenického paradigmatu postmoderny (Paradigma VI).

U každého z paradigmat jsem se roli žen výslovně věnoval. Přesto by se toto téma v díle, které má přes tisíc stran a obsahuje také řadu jiných historických linií a jejich vzájemných vztahů, mohlo dostat do pozadí. Jednotlivé souvislosti nemusejí být vždy snadno rozeznatelné. Roztroušené části jsem proto spojil v této knize, mírně jsem je přepracoval a opatřil spojujícími texty tak, že historie ženy v křesťanství vystupuje zřetelněji jako celek, a to s ohledem na současnost.

Historie vzniku této knihy vysvětluje, proč jsem se musel omezit na vykreslení západní, evropské církevní perspektivy. Roli ženy v ortodoxních a orientálních církvích, podobně jako v církvích jižní polokoule snad budu moci zpracovat ještě jinde.

Vzhledem k náročnosti projektu Světový étos (v roce 1995 založil Hans Küng nadaci Světový étos pro interkulturní a mezináboženský výzkum, vzdělání a setkávání – pozn. překl.), který stojí v centru mé činnosti, jsem nedokázal zpracovat do textu literaturu, která vyšla v posledních letech. Proto odkazuji na „Journal of Feminist Studies in Religion“, na „Jahrbuch der Europäischen Gesellschaft für Theologische Forschung von Frauen“ a na vydání „Feministische Theologie“ v mezinárodním časopise pro teologii „Concilium“, zvlášť v čísle z června 1999 s tématem „Zdráhání světít ženy“.

Doufám, že mé analýzy budou při řešení aktuálních, významných problémů v dnešních církvích užitečné právě díky rozpracování rozdílů mezi výše uvedenými paradigmaty.

Tübingen, 8. březen, Světový den žen 2001

Hans Küng